

Naglo, prepozno sicèr vse delo bi bilo pozneje,
 Kadar odkrila nad njo noè bi svoj temni obraz!
 Naglo! . . . O, delal možak, sin svètle visoke si hiše,
 Da ni umrl siromak v bedi, nesreèi potr.
 In poleg Tebe gospà soèutno stopila na delo,
 Blaga je srca nje klic v pòmoè nesreènim sezval.
 Stokrat več vreden je dar, ki mila ga roka poklanja,
 Solza nanj kane mordà, ki jo soèutje rodi . . .
 Slava naj Vama zatò med ljudstvom ostane, saj vredno
 Zna spoštovati vsekdar njega, ki prav mu želí!
 Slava! — O, saj je spoznal presvetli vladar sam vrline,
 Njega je milost zatò vsakemu dala Svoj znak.
 Tega raduje se vsak, ki zna, kaj v potrebi pomòè je,
 Rádosten gleda naprej, kjer nam vstajenja je dan . . .
 Danes pa, ko z razvalin po kruhu vzdihuje ubožec
 In poln hvaležnosti Te zanj zahvaljuje, gospà:
 V srci poštemem gorkó molitev se vzbuja mu tiha,
 Plove iskrena v nebó Vama blaginje prosèè.
 O, naj usliši jo Bog in delu naj da blagoslova,
 Saj plemenito želí, da bi naš dom bil otet! —
„Tovariš“.

Junge-jeva prirodopisna metoda.

(Za zborovanje novomeškega učiteljskega društva dne 25. sveèana 1895 sestavil S.)

(Konec.)

7.) Zakon medsebojne zveze. (Koneksijonalni zakon.) Posamezni organi so drug do drugega in vsi od celote odvisni. Korenine rastlinske srkajo hrano ne le zá-se, temveè za ves organizem. Listi in želodec asimilujejo hrano za vse teló. Pluèa èistijo kri vsega telesa.

8.) Zakon štedljivosti v porabi prostora in moèi. Štedljivost v porabi prostora kaže nam leža notranjih organov v živalskem telesu. Štedljivost v porabi sil vidimo postavim pri kosteh, ki kot vódi olajšujejo delo. Tudi pnevmacitèta spada semkaj. Votla peresa, traheje, plavni mehur i. dr. razlagajo nam ta zakon.

Lahko bi tem zakonom priklopili še:

9.) Zakon mimikry-je ali zakrivajoèe barve. Živali pešèenic so barvane, kakor pešèenica sama. Pri nas vidimo v okolici enako barvo pri škrjancu, prepelici, jerebici, kljunaèu. Polarske in planinske živali so bele: severni medved, polarska lisica, polarska sova, hermelin, planinski zajec, planinska jerebica. Martinèki in rege spremené v par dneh svojo barvo po novi okolici.

Ti zakoni pa se ne smejo učencem narekovati; ali pri vsaki priliki mora učitelj učence tako navajati, da jih sami opazijo in konečno popolnoma jasno spoznajo. Pač pa jih mora imeti učitelj sam vedno pred očmi.

Razumljivo je, da se vse to ne dá doseči v šolski sobi, temveč so pri tej metodi izleti neizogibni. Doslej nam je bila voditeljica čitanka; odslej bodi nam voditeljica živa priroda in čitanka nam služi le v dopolnilo. Vender ni treba napravljati kdo vé koliko izletov; Schreiner misli, da 3—4 na leto popolnoma zadostujejo. Vse se itak ne more opazovati na izletih; na njih nabira se le gradivo, ki se potlej uporablja v šoli.

Sami izleti pa ne zadoščajo, učence je navajati tudi k lastnemu opazovanju. V to svrho dá jim učitelj določne naloge, po katerih se mora do nekega gotovega časa vršiti opazovanje in to se potem uporabi. Nikdar naj se ne govori o stvari, ki ni bila preje opazovana. Da pa se opazovanje vrši točno in sigurno, morajo imeti učenci priročne zveščice, v katere beležijo svoje opazke. Te opazke morajo biti prav kratke, da učencu ne nalagajo preveč dela, ki ga utruji in ozlovolji. Na stavljena vprašanja naj zapišejo prav kratke odgovore, drugega nič. Imamo uže zbirke takih vprašanj.

To je v kratkih potezah bistvo Junge-jeve metode. Priznati se mora velika zanimivost takó za učitelja, kakor za učence; zahteva pa od prvega precejšnjega znanja. Nje napaka je, da le prerada zapelje k površnemu ogledovanju, ker premalo opisuje in pa, da zametuje vsako sistemovanje. Brez tega pa učenci ne morejo dobiti jasnega pregleda. Treba jo je torej v tem smislu popraviti in popolniti.

To se je — ponosni moremo biti na to — najprvo zgodilo v nas Slovencih. Takó predelano metodo najdemo v Schreiner-Koprivnikovi nedavno izišli knjigi: „Prirodopisje v ljudski šoli.“ Dà, še več! Dala sta ji popolnoma novo smér, izkoristila sta jo v smislu koncentracije. Zdaj ne stoji osamljeno niti samo prirodopisje, temveč v najtesnejši zvezi so vse realije. Njih središče tvori zemljepisje, temu sledi za petami prirodopisje, potem prirodoslovje in vse naj bi po možnosti prepletala zgodovina. Ali je treba o velikem pomenu te povsè nove ideje še posebej govoriti? Iz tega se užé razvidi, kolike vrednosti, naravnost lahko rečem, epohalne vrednosti je omenjena knjiga in zato jo Vam, gospôda, najiskrenejše priporočam.

Konečno še par besed o tem, zakaj se vnémam za to metodo. Pred kratkim smo čuli na odličnem mestu izreči grajo o novi šoli, češ, da polni le glavo, a pušča prazno srcé. Ne dá se tajiti, da je včasi opravičena taka kritika; res je, da v skrbi za dosego učnega smotra učitelj le prelahko pozabi svoje znamenitejše naloge: biti v prvi vrsti

vzgojitelj. Toda to ni prav! Če kedó, mora učitelj-vzgojitelj zmirom ostati idealist in to je najbolj potreba v današnjih materijalističnih časih. Res je, da ljudstvo zahteva dandanes od šole le praktičnega znanja, ki v boji za obstanek nudi najboljše orožje. Ali učitelj se ne pusti zavesti tem zapeljivim zvokom, ne usposobljaj svojih učencev le za dobre bojavnike, ki mnogo vedó le za tó, da si priboré kolikor možno ugodno fizično eksistencijo. Saj vendar še celo današnji materijalistični človek časi pride do spoznanja, da mu sam okrogel trebušček in polna mošnja ne zadošča k notranji zadovoljnosti. Zato pa šola bodi in ostani zaščit idealizma. Krvavo ga je potreben naš vek!

In za vzgojo srcá razven verouka ne poznam lepšega predmeta, kakor je prirodopisje. Sicer se le premnogokrat slišijo glasovi — zgodilo se je to tudi na zgoraj omenjenem mestu —, da naj se realije kot nepotrebne izbacnejo iz ljudske šole. In zraven hočejo, da se blaži srce! Oj, nespameti! Svoji glavni opori naj se učitelj odreče? Kje ima bolj priliko, kazati modrost božjo, kakor v stalnih natornih zakonih? Kje učence vaditi ponižnosti, če ne v očigled impozantnim naravnim prikaznim? Kje vzbujaati hvaležnost do Stvarnika, če ne v krasni narodi? Kje gojiti samozavest, če ne v faktu, da je vsaka najmanjša stvarica važen ud celote? Kje dejanski uvesti usmiljenje, kakor v milem ravnanji z živalimi? Kje spoštovanje drugih, če ne v spoznanju, da je najneznatnejši delec potreben? Kje ložje iztrebi vraže, praznoverje in tako utrdi pravo vernost, resnično pobožnost? Sočutje, milosrdnost, pravni čut, potrpljenje, rahločutje, veselje nad lepim, odpustljivost in vse dobre strani srca, kje jih je ložje gojiti, kakor v naravi? Šel je Kristus s svojimi učenci po polji; tam pa je ležala konjska mrhovina. S studom obrnili so se učenci v stran; božji sin pa je pristopil in rekel: Glejte to lepoto zób! — Ni to prirodopisnega pouka idealna stran? In takih momentov nudi narava na izobilje.

Če pa hočemo doseči to, moramo odsloviti svojo dosedanjo pot v prirodopisji, ki je učencem polnila res le glavo, a ne ozirala se na srce. Poprimimo se metode Junge-jeve; ona edina omogoči harmonično vzgojo obeh in nje prvi sad bo, da se v milozvočno blagoglasje strneta glava in srce.

Tako morda vendar-le zavežemo jezike klevetnikom nove šole; ali pa tudi ne. Tega nas je mala briga. Nam zadostuje to, da s tem delujemo v zmyslu nove šole, uprav prva zadača je: — glava in srce, kar nje nasprotniki ali zbog neznanja uvideti ne morejo, ali pa zbog zlé volje uvideti nečejo, ker jim takó bolje sodi v njih koš.